

УДК 004.4(072)

Професійна орієнтація школярів шляхом проведення Web-олімпіади з
англійської мови

Фоміних Наталія Юріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки Севастопольського інституту банківської справи Української академії банківської справи Національного банку України

Постановка проблеми. Актуальність уваги до проблем професійної орієнтації обумовлена соціально-економічною ситуацією в країні. За останнє десятиліття виникло багато нових професій, та зменшилась необхідність у вже давно існуючих. Необхідно відмітити той факт, що суспільство дезорієнтоване у цих питаннях. Також велика частина дорослого населення незадоволена своєю професією, і ця ситуація не передбачає позитивних змін, бо сучасній молоді складно орієнтуватися у великих об'ємах неструктурованої інформації. Молодь здійснює свій професійний вибір під впливом хибних чинників: приклад друзів; поради батьків; реклама; іноді лише місце розташування навчального закладу або матеріальні можливості родини. Проте у жодному із зазначених випадків не враховується найголовніше: особливості професії; стан здоров'я випускника; його здатності, нахили, навички. Дезорієнтація у всіх цих питаннях призводить до відсутності кваліфікованих кадрів у багатьох галузях, бо фахівці або не здатні виконувати свою роботу, або не задоволені тим, чим займаються.

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є професійна орієнтація школярів. Тобто, система заходів щодо ознайомлення зі світом професій і специфікою різних видів діяльності. Професійна орієнтація це ефективний, перевірений багатьма країнами спосіб підготовки молоді до вибору професії з урахуванням особливостей особистості й соціально-економічної ситуації на ринку праці.

Звичайно, шкільні психологи, педагоги, соціальні робітники, центри зайнятості намагаються зробити все, щоб випускники шкіл були готові до вибору професії, але, як показує практика цього замало, тому значну роль у професійному самовизначенні випускників сучасної школи мають виконувати вищі навчальні заклади, саме вони повинні шукати нові шляхи, методи, підходи, форми організації профорієнтаційної роботи.

Стан розробленості проблеми. Результати наших наукових пошуків засвідчили надзвичайну увагу дослідників до означеної проблеми. Оскільки це питання є досить складним і багатограним, то воно стало предметом вивчення психологів (І. Авдєєва, Г. Балл, Е. Зеєр, О. Клімова, В. Моляко, О. Носкова) [1], педагогів (Л. Міхеєва, І. Бех, Н. Ничкало) [2], фахівців технічної сфери (В. Биков), соціологів, економістів (С. Резнік) [3]. В означених працях розглядаються більшою частиною теоретичні питання з організації та проведення профорієнтації, особливості вибору майбутньої професії, професійно значущі якості сучасного фахівця, але не вистачає саме практичних рекомендацій викладачам щодо розробки певних заходів із професійної роботи зі старшокласниками, пошуку новітніх методів і форм профорієнтаційної роботи.

У сучасному глобальному світі, коли в учнів з'явилася можливість учитися у будь-якому вищому навчальному закладі без територіальних, фізичних, географічних або політичних обмежень одним із можливих шляхів удосконалення процесу професійної орієнтації та фахового самовизначення людини мають стати засоби ІКТ. Але перед викладачами постає інше питання: відбір релевантних форм організації роботи з молоддю; визначення відповідних програмних засобів; підбор належного матеріалу, що відповідає реальному рівню знань учнів. Саме розгляд цих питань, а також описання практичного досвіду організації роботи професійної орієнтації у формі проведення Web-олімпіади з англійської мови є **метою даної статті**.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Концепцією державної системи професійної орієнтації населення (затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 р. № 842) професійна орієнтація населення є науково обґрунтованою системою взаємопов'язаних економічних, соціальних, медичних, психологічних і педагогічних заходів, спрямованих на активізацію процесу професійного самовизначення та реалізації здатності до праці особи, виявлення її здібностей, інтересів, можливостей та інших чинників, що впливають на вибір професії або на зміну виду трудової діяльності.

В умовах глобалізації, гострих економічних та соціальних перетворень, які відбуваються у нашій країні, проблеми працевлаштування молоді набувають особливого значення. Яку освіту потрібно отримати для успішного працевлаштування? Якими факторами необхідно керуватися задля вибору майбутньої спеціальності? Як найбільш точно визначити нахили, здібності своєї дитини? Такі питання постають перед усіма випускниками загальноосвітньої школи та їх батьками. Тому якраз педагоги, психологи та викладачі вищих навчальних закладів мають допомогти молодій людині зробити вірний крок на шляху професійного самовизначення.

Перш за все з метою досягнення мети даної статті, вважаємо за необхідне надати деякі трактування основних термінів, які мають відношення до поставленої проблеми. А саме, наведемо визначення таких понять, як: професійна орієнтація, система професійної орієнтації, професійна інформація, професійна діагностика, професійна консультація, професійний відбір, професійна адаптація.

Так, Л. Міхеєва [3] визначає професійну орієнтацію школярів, як обґрунтовану систему соціально-економічних, психолого-педагогічних, медико-біологічних, виробничо-технічних заходів, спрямованих на допомогу учням у професійному самовизначенні.

Система професійної орієнтації включає такі компоненти: професійна інформація, професійна діагностика, професійна консультація, професійний

відбір, професійна адаптація. Школа опікується першими трьома напрямками профорієнтаційної роботи. Профвідбір і профадаптацію здійснюють інші навчальні заклади, згідно з певними вимогами до абітурієнтів або установи, що приймають людину на роботу. При цьому повідомляти школярам знання про соціально-економічні, психофізіологічні особливості професій покликана Професійна інформація. З цього розпочинається ознайомлення школярів з професіями.

Професійна діагностика здійснюється фахівцями з використанням різноманітних діагностичних методик. У ході професійної діагностики вивчаються особливості темпераменту людини, стан її здоров'я, здібності, інтереси і мотиви, ціннісні орієнтації, установки у виборі професії.

Професійна консультація полягає в наданні допомоги, порадах спеціалістів (психологів, лікарів, педагогів), у встановленні відповідності між вимогами професії й індивідуально-психологічними особливостями особистості.

Розрізняють декілька типів профконсультації. Довідково-інформаційна консультація більш глибоко знайомить зі змістом професії, вимогами до неї, можливостями працевлаштування, підвищення професійної майстерності. Діагностична профконсультація допомагає визначити сфери діяльності, в яких учні можуть найбільш успішно трудитися. Медична профконсультація встановлює відповідність здоров'я людини вимогам професії, професійний відбір передбачає зарахування людини до навчального закладу або на робоче місце на підставі її відповідності певним професійним критеріям.

За визначенням Л. Міхеєвої, професійна адаптація – це входження у діяльність, пристосування до виробництва, трудового колективу, умов праці, особливостей професії. Успішність адаптації є показником правильності вибору професії [3].

І. Золотухиною [2] до цих складових системи профорієнтаційної роботи віднесено також профосвіту, профнабір та профпропаганду.

Результати наших наукових розвідок засвідчили, що близько 30 років тому профорієнтація в основному обмежувалася порадами клієнтам щодо того, яка кваліфікація і який досвід роботи необхідні для опанування певної професії, як набути цього досвіду, потім передавалася основна інформація щодо окремих робочих місць. На зміну цьому прийшов час, коли основну увагу приділяють таким методам, як використання тестів для визначення здібностей особистості, спроби зіставлення виявлених здібностей і можливостей та вимог різноманітних професій. Все це, безперечно, є роботою психологічної служби, але предметні тести або творчі завдання мають стати для молодої особи ще одним додатковим інструментом виявлення власних нахилів. При цьому це мають бути тестові або олімпіадні завдання з профільних дисциплін для тієї або іншої професії.

Багато учнів загальноосвітніх шкіл сьогодні володіють англійською, вивчають інші іноземні мови, беруть участь у міжнародних програмах, конкурсах, олімпіадах. Але захоплення англійською та здібності до вивчення мов традиційно пов'язують з філологічними спеціальностями, у той час, як мало хто із сучасних випускників знає, що одним із основних предметів для спеціальності „Міжнародна економіка” є також англійська мова. З метою підвищення професійної інформованості майбутніх студентів кафедрою міжнародної економіки Севастопольського інституту банківської справи Української академії банківської справи Національного банку України у 2011–2012 році було організовано предметну олімпіаду з англійської мови, яка проходила у два тури: заочний та очний, бали, набрані в обох турах підсумовувалися. Наведемо результати цієї роботи.

Заочний тур олімпіади передбачав щомісячне виконання тестових завдань з англійської мови за такою тематикою: A Look at the UK, A Look at the USA, Food, drinks, meals and cooking, Money and Banking, Shopping. Теми завдань місяця визначалися у відповідності до діючих програм для загальноосвітніх закладів, а також з урахуванням спеціалізації вищого навчального закладу

(банківська справа). Кожен із учасників виконував тестові завдання в on-line режимі на сайті для філологів <http://shvidko172.narod2.ru>, на сторінці „Олімпіада”. Результати кожного місяця публікувалися на зазначеному сайті. А також на сайті Севастопольського інституту банківської справи. За результатами олімпіади найбільш успішно учні впоралися з завданнями за країнознавчої тематикою, проте треба визнати, що максимальні труднощі в учнів викликала тема Money and Banking [10], оскільки у шкільній іншомовній підготовці недостатньо уваги приділяється означеній тематиці. Це свідчить про необхідність введення спеціального факультативу, додаткових занять або курсової підготовки з ділової англійської мови для школярів.

Слід зазначити, до виконання Web-завдань олімпіади було залучено 129 учнів, серед яких випускники шкіл м. Севастополя: спеціалізованої школи I–III ступенів з поглибленим вивченням англійської мови № 3, спеціалізованої школи I–III ступенів з поглибленим вивченням англійської мови № 19, спеціалізована школа з поглибленим вивченням англійської мови I–III ступенів № 43, гімназії № 5 ім. Лесі Українки, Севастопольської білінгвальної гімназії № 2, загальноосвітніх шкіл №№: 14, 22, 32,41, 43, 49, 58, 61, а також шкіл № 153 м. Харкова, Каховської школи I–III ступенів № 4, гімназії № 9 м. Сімферополя, ЕНВК „Школа майбутнього” м. Ялта, Доліненської середньої загальноосвітньої школи Бахчисарайського району, Цюрюпинської загальноосвітньої школи № 2. Платформою для організації заочного туру олімпіади став сервіс Quia, використання якого надало викладачам кафедри та випускникам такі переваги:

- доступ до завдань для кожного учня;
- відсутність територіальних або часових обмежень;
- отримання миттєвого результату;
- перспектива приєднання до участі у Web-олімпіаді у будь який момент;
- максимальна індивідуалізація процесу тестування за рахунок виконання завдань у власному темпі;

– можливість виконання тестових завдань без інсталяції спеціального програмного забезпечення.

Крім того, така форма проведення олімпіади не потребує від викладача специфічних знань програмування та проведення спеціальної роботи з перевірки робіт учнів, а від школярів – додаткових витрат на програмне забезпечення. При цьому означений сервіс надає можливість значно урізноманітнити іноді нудні, одноманітні предметні тести, оскільки передбачає створення 16 типів навчальних ігор і завдань та 10 типів тестових форм. Навчальна Web-платформа Quia також пропонує змогу додавання ілюстрацій до тестів, відео або аудіо файлів, що дозволило викладачеві організувати роботу з аудіювання та читання англійською [7; 8].

Також вважаємо за необхідне зазначити деякі інші сервіси Web-2.0, на базі яких було розроблено тести з аудіювання, а саме сервіс ESLvideo. Означений є безкоштовним та дозволяє розробляти тести або передтестові тренувальні завдання на основі автентичних відео матеріалів сервісу YouTube. Значною перевагою ESLvideo є простота й зручність його використання, доступність для учнів, оскільки сервіс не вимагає спеціальної інсталяції або додаткових апаратних ресурсів, надає можливість школярам відправити свої результати вчителю, а вчителю – зберігати учнівські результати у журналі. Проте потрібно зауважити, що вагомим недоліком ESLvideo є наявність лише тестів множного вибору, це, безперечно, звужує форми роботи з сервісом та робить процес аудіювання одноманітним. Цьому вважаємо, що під час проведення дистанційної олімпіади ESLvideo може використовуватися для розробки тренувальних, навчальних або передтестових завдань з аудіювання.

Щодо виконання творчих письмових завдань, то тут може бути рекомендованим сервіс Webquest [6]. На основі проектної діяльності в Інтернеті учні залучаються до написання листів, творів, газетних заміток, що дозволяє викладачеві значно урізноманітнити дистанційні форми роботи. Якщо необхідно піти далі у напрямку виконання творчих завдань, то задля перевірки

уміння говоріння англійською можливо задіяти сервіси Showbeyond, Blabberize, Dvolver. Ці сервіси дозволяють створити аудіо-повідомлення, звукові листи на основі розробленого учителем сюжету або на задану тематику, також існує можливість доповнення усних висловлень учнів ілюстраціями. Означені сервіси також є безкоштовними, зручними у використанні, як усі сервіси Web-2.0 не потребують інсталяції додаткових програм або наявності спеціальних апаратних засобів (окрім навушників і мікрофону), не вимагають від викладача знання основ програмування, що є, безперечно дуже цінним, проте практичний досвід організації та проведення дистанційної олімпіади з англійської мови засвідчив, що опосередковане спілкування має застосовуватися викладачем лише в окремих випадках (наприклад, учасник олімпіади не може відвідати очний тур) або як додаткове завдання, зазвичай контроль говоріння зручніше та розумніше здійснити під час очного туру олімпіади з англійської мови. При цьому завдання на говоріння слід конкретизувати, доповнити навідними питаннями. Наприклад:

1. Books have a positive influence on many people's lives. What childhood books influenced you most? What do you think are important elements of a good story? If you could be any character from literature, who would you be and why?

2. Fast food restaurants offer customers affordable convenience. What are some other advantages and disadvantages of fast food restaurants? If you were to open a fast food restaurant, what type of food would you serve? How do you think fast food affects society?

3. It has been said that the internet is making the world a smaller place. How has the internet changed your life? How does it provide you with access to new ideas and cultures? If you could publish an article on the internet about your culture, what would it say?

Докладніше з тематикою розмовних тем та прикладами олімпіад них завдань можливо ознайомитися на сторінці „Олімпіада” сайту для філологів <http://shvidko172.narod2.ru/>.

За результатами Web-олімпіади дипломами переможців було нагороджено: Турчина Карина Віталівна, учениця загальноосвітньої школи I–III ступенів № 153 м. Харкова, учитель Корчекова Наталія Іванівна; Перов Іван Андрійович, ученик Долинненської СЗШ Бахчисарайського району, учитель Халілова Айше Аблязізовна; Драпова Анастасія Андріївна, учениця білігвальної гімназії № 2 Севастопольської міської ради, учитель Гасієва Тетяна Михайлівна; Руденко Ірина Володимирівна, учениця білігвальної гімназії № 2 Севастопольської міської ради, учитель Пучіна Ірина Георгіївна; Клименко Олексій Ігорович, ученик загальноосвітньої школи I–III ступенів № 1 смт. Володимирівка Волноваського району Донецької області, учитель Шептура Віра Іванівна; Корж Тетяна Костянтинівна, учениця спеціалізованої школи з поглибленим вивченням англійської мови I–III ступенів №43 м. Севастополь, учитель Левіна Ганна Олександрівна; Головачова Ірина Віталіївна, учениця ЕНВК „Школа майбутнього” м. Ялта, учитель Головачова Еліна Василівна; всіх учасників та їх учителів нагороджено сертифікатами.

Організований після цього очний тур олімпіади надав можливість випускникам ознайомитися з навчальним закладом, умовами навчання та проживання у гуртожитку, узнати про особливості та сутність спеціальності „Міжнародна економіка”. За загальними результатами обох турів 40% учасників олімпіади стали абітурієнтами Севастопольського інституту банківської справи, що складає 23% загальної кількості абітурієнтів спеціальності „Міжнародна економіка”. Такі результати дослідження засвідчили безперечну ефективність такої форми організації профорієнтаційної роботи, що підтверджує необхідність подальшого проведення Web-олімпіади у 2012–2013 навчальному році, яка розпочне свою роботу 1 листопада на сторінці „Олімпіада” сайту для філологів <http://shvidko172.narod2.ru/>.

Висновки. Отже, як свідчить набутий практичний досвід, інформаційно-комунікаційні технології можуть стати дуже ефективним засобом організації та проведення профорієнтаційної роботи. Але сьогодні формування готовності

молоді до усвідомленого вибору професії, до праці є гострою необхідністю, багатогранним і складним процесом, який не можна здійснювати розрізнено, хоч і за допомогою досить дієвих заходів. Останнім часом на ринку праці особливо загострилася проблема, яку не зможе одноосібно вирішити жодна соціальна інституція: чи то система середньої або вищої освіти, чи роботодавці, чи служба зайнятості, чи інші учасники сучасного економічного процесу. Це проблема кваліфікаційного дисбалансу між потребою та пропозицією в кадрах. Вирішити її можливо лише об'єднавши зусилля всіх зацікавлених сторін. Тобто необхідна систематична, послідовна й довготривала праця. Забезпечити ефективність цієї справи може тільки чітко організована профорієнтаційна робота, що враховує всю різноманітність впливів на вибір молодою людиною професії, вимоги ринку праці регіону і його соціально-економічний розвиток з урахуванням тенденцій на майбутнє та об'єднання, тісне співробітництво школи, системи вищих навчальних закладів і батьків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдєєва І. М. Критичне мислення як системний фактор неперервної освіти / І. М. Авдєєва // Пост методика. – 2002. – №2–3. – С. 3–4.
2. Золотухіна І. Місце та значення професійної орієнтації громадян у процесі кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/MSNU/2007-t5/tom5/07zigcas.pdf
3. Міхеєва Л. В. Історія педагогіки і загальної педагогіки / Л. В. Міхеєва // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bookdn.com/book_228.html
4. Резник С. Д. Основы личной конкурентоспособности: учеб. пособие по эконом. и управл. спец. / С. Д. Резник, А. А. Сочилова. – М.: ИНФРА-М, 2009. – 251 с.
5. Филолог.ru. – Методическая газета для учителей-филологов. – 2011. – №1. – 20 с.

6. Фоминых Н. Ю. Использование технологии Webquest в преподавании английского языка / Н. Ю. Фоміних // Тенденції розвитку вищої освіти в Україні: Європейський вектор : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 15–16 березня 2012 р., м. Ялта. – 3б. статей Ч. 3. – Ялта : РВВ КГУ, 2012. – С. 174–181.

7. Fominykh N. On-line ways of reading comprehension / N. Fominykh // Актуальные проблемы языкового образования. Материалы I Всеукраинской конференции 1–2 июня 2012 г. Севастополь : Рибэст, 2012. – 116 с. – С. 89–92.

8. Fominykh N. Quia as a Powerful Teaching Tool / N. Fominykh // Nauka i Studia. – 2012. – №5 (50). – С. 88–91.

9. Fominykh N. Using ICT in Teaching and Studying English / N. Fominykh // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shvidko172.narod2.ru/>

10. Fominykh N. Web English Olympiad. Money and Banking / N. Fominykh // ФИЛОЛОГ.ru : Методическая газета для учителей-филологов. – 2012. – № 1. – С. 14–15.

Резюме. У статті розглядається надзвичайно актуальне питання професійної орієнтації школярів шляхом організації та проведення дистанційної олімпіади з англійської мови на основі застосування інформаційно-комунікаційних технологій, а саме де яких сервісів Web-2.0, наводяться приклади, обґрунтовується технічна платформа створення завдань Web-олімпіади, розглядаються умови та форми участі в олімпіаді.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, сервіси Web-2.0, професійна орієнтація школярів, олімпіада, викладання англійської мови, дистанційна освіта, дистанційне навчання.

Резюме.

Фоминых Н.Ю. Профессиональная ориентация школьников путем проведения Web-олимпиады по английскому языку. В статье рассматривается вопрос профессиональной ориентации школьников путем организации и проведения дистанционной олимпиады по английскому языку на

основе использования информационно-коммуникационных технологий, а именно некоторых сервисов Web-2.0, приводятся примеры, обосновывается техническая платформа создания заданий Web-олимпиады, рассматриваются условия и формы участия в олимпиаде.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, сервисы Web-2.0, профессиональная ориентация школьников, олимпиада, преподавание английского языка, дистанционное образование, дистанционное обучение.

Summary: Fominykh N. Yu. Career guidance of school graduates by carrying Web English Olympiad. The article deals with a question of career guidance by the way of organizing and carrying distance English Web-Olympiad on the basis of using Web-2.0 services, the examples are given, technical platform of tasks development is grounded, terms and forms of taking part in the Olympiad are considered as well.

Key words: information and communication technologies, Web-2.0 services, career guidance of school leavers, Olympiad, English language teaching, distance learning, distance education.